

UPOTREBA RADNIH PREDLOŽAKA PRI RADU S AUTENTIČNIM TEKSTOVIMA U NASTAVI JEZIČNIH VJEŽBI NA STUDIJU GERMANISTIKE

Stručni članak
UDK 371.671.14:378.147:811.112.2'42

Primljen 30. 3. 2000.
Prihvaćen 13. 5. 2000.

U ovom se članku bavimo upotrebom radnih predložaka pri radu s autentičnim tekstovima u nastavi jezičnih vježbi na studiju germanistike. Naime, u praksi se pokazalo da radni predlošci uvelike mogu poboljšati kvalitetu obrade autentičnih tekstova te višestruko poboljšati motivaciju i znanje studenata.

Ključne riječi: nastava jezičnih vježbi, autentični tekst, radni predložak

Negramatički dio nastave jezičnih vježbi na prvoj i drugoj godini u sklopu studija germanistike u Zagrebu temelji se na obradi autentičnih tekstova, dakle didaktički neprilagođenih publicističkih tekstova, članaka iz njemačkih, austrijskih i povremeno švicarskih novina i časopisa.

Budući da su tekstovi iz novina i časopisa koje obrađujemo na jezičnim vježbama, za razliku od gramatičkih tekstova, u većini slučajeva neegzaktni i temeljeni na subjektivnom mišljenju jednog autora ili više autora, tj. novinara, postoje najrazličitiji mogući pristupi i načini njihove obrade. S tom su činjenicom suočeni i naši studenti, i to ponajprije oni u prvome semestru studija germanistike. Kako bi se izbjegla upravo ta raspršenost pri obradi teksta te kako bi se olakšalo razumijevanje katkad složenih tekstova i jasno prikazali ciljevi rada na određenom tekstu, smatramo bitnim da zajedno s tekstom studenti dobiju pregledan radni predložak (*Arbeitsvorlage, Arbeitsblatt, Tischvorlage*).

ČITANJE TEKSTOVA U NASTAVI JEZIČNIH VJEŽBI I. i II.

Činjenica je da se tijekom studija germanistike studenti susreću s najrazličitijim vrstama tekstova, od publicističkih, literarnih do znanstvenih.

Svaka od navedenih skupina zahtijeva diferenciran pristup, tj. osobit način i metode čitanja i obrađivanja podataka koje nalazimo u njima.

U ovome odlomku ukratko ćemo se osvrnuti na znanstvene i publicističke tekstove i njihovu zastupljenost u nastavi jezičnih vježbi.

Znanstveni su tekstovi razmjerno slabo zastupljeni u nastavi jezičnih vježbi. U to se ubraja sekundarna literatura kojom se studenti koriste pri obradi primarnih tekstova, tj. publicističkih članaka (različiti leksikoni, rječnici, enciklopedije, priručnici i slično).

Povremeno studenti dobiju poneki znanstveni tekst koji lektor sam odabere iz ponuđene stručne literature. Oni tada moraju obraditi taj tekst tako da iz njega izvade samo bitne informacije koje su potrebne kao osnova za razgovor o određenoj temi koja se u tom trenutku

obrađuje na satu jezičnih vježbi. Dakle, studenti ne moraju detaljno poznavati navedeni tekst na svim razinama, to znači na morfološkoj, leksičkoj i sintaktičkoj. Dovoljno je da u prvome koraku orijentacijski ili dijagonalno pročitaju tekst kako bi dobili općenit pregled njegova sadržaja, prepoznali o čemu je riječ, a u drugome koraku selektivno da bi pronašli i prepoznali mjesta koja su im se pri prvom čitanju učinila važnima. Ta će mjesta tada intenzivno čitati i vaditi samo tražene informacije, pitanja, objašnjenja, usporedbe, razlike, napraviti grafički prikaz informacija, ako je potrebno i ako su pronađene informacije kompleksne i teške za razumijevanje.

Kod takvih tekstova ne dajemo studentima nikakve radne predloške jer je znanstveni tekst nedvoznačan i jer je uglavnom jasno što je zadatak studenata u svezi s određenim tekstom. Ako je pak usmjeravajuće pitanje uz tekst nužno, ono se može formulirati i usmeno.

S druge strane, autentični su publicistički tekstovi temelj nastave jezičnih vježbi. Uglavnom su posljednji aktualni tekstovi uz određenu temu koja je s kulturološkog i civilizacijskog aspekta zanimljiva i važna za proširivanje znanja naših studenata. Više tekstova uz jednu takvu temu, koji s različitih točaka gledanja opisuju i prikazuju određenu temu, čine jedan tematski dosje.

Cilj rada s autentičnim tekstovima na Jezičnim vježbama I. i II.

Ono što svakim djelićem nastave jezičnih vježbi želimo postići jest posredovati i izgraditi jezičnu kompetenciju naših studenata.

Autentični tekst nam omogućuje ciljanu i temeljitu analizu važnih ili specifičnih jezičnih konstrukcija sa svih aspekata (tvorba riječi, etimologija, jezični registar, traženje sinonima u istom jezičnom registru, traženje *tobožnjih* sinonima u različitim jezičnim registrima), ali i usvajanje kulturološko-civilizacijskih elemenata i sadržaja, što se pak postiže ponovno ciljanim izborom pojmova u tekstu koji čine civilizacijsko-kulturološku pozadinu teksta i kojih će objašnjavanje i analiza pridonijeti izoštravanju ili (u najgorem slučaju) samo stvaranju slike o njemačkom govornom prostoru kod naših studenata.

Te su informacije isto tako bitne kako bi studenti mogli oblikovati jezičnu kompetenciju, kompetentno komunicirati s izvornim govornicima njemačkog jezika te kako bi dovoljno stručno mogli prevoditi tekstove različitih sadržaja s njemačkog jezika na hrvatski, i obrnuto.

Cilj rada s autentičnim tekstovima nije dakle samo postizanje gramatičke, tj. jezične korektnosti u govoru (koja se posreduje i učenjem gramatike) već i učenje razumijevanja čitanog teksta. To znači razumijevanje u prvome redu njegova vokabulara, razabiranje strukture teksta i njegove logike, prepoznavanje i iznošenje ključnih riječi, osnovnih stavova i argumenata, pa onda izražavanje svojeg stava, uspoređivanje sa situacijom u našoj okolini i na kraju produkcija novih tekstova na njemačkom jeziku.

Svemu tome uvelike će pridonijeti spomenuti radni predložak.

Radni je predložak zapravo neka vrsta radnih listića uz tekst koji se obrađuje, tj. uputa za rad na tekstu, a sastavlja ih lektor. On sadrži sve korake koji se inače primjenjuju i usmeno pri obradi jednog članka iz novina u nastavi jezičnih vježbi I. i II, a koji postupno dovode do dubokog i totalnog razumijevanja konkretnog teksta.

Od studenata se u radnom predlošku traži da:

1. globalno pročitaju tekst i informiraju o vrsti i tematici teksta (*Textsorte u. Thema des Textes*),
2. nakon prvoga globalnog čitanja odrede ključne riječi (*Schlüsselwörter*) u tekstu koje će im pomoći pri sažimanju teksta (*Zusammenfassung*),
3. raščlane tekst prema sadržaju, tj. da raščlane sadržaj teksta (*inhaltliche Gliederung*) i da pojedinim odlomcima dobivenim raščlambom daju podnaslove (*Untertitel*),
4. samostalno u rječnicima ili nekim priručnicima potraže sve nepoznate riječi, tj. da utvrde denotativno i konotativno značenje određenih, ciljano odabranih riječi, čvrstih spojeva imenica i glagola, pojmova i rečeničnih struktura iz teksta, da katkad

- sami odrede i član imenica u jednini i množini, rekciju glagola, imenica ili pridjeva, ili pak da pronalaze u tekstu sinonime, riječi s istom osnovom, da utvrđuju pripadnost imenica određenom jezičnom registru ili pak različitim standardima njemačkog jezika (švicarski ili austrijski njemački),
5. pošto su detaljno upoznali strukturu teksta, ili pak sami strukturirali sadržaj i razumjeli kompletan vokabular upotrijebljen u tekstu, pokušaju što jasnije, preciznije, iscrpnije i sveobuhvatnije odgovoriti na pitanja vezana za tekst. Treba napomenuti da ta pitanja čak niti u prvom semestru ne slijede nužno redosljed sadržaja u konkretnom članku. Razlog tome jest želja da se izbjegne puko prepričavanje teksta na koje su se studenti naviknuli u srednjoškolskom obrazovanju, a koje ih je navodilo na učenje napamet. Naša je težnja naučiti studente da samostalno otkrivaju veze između pojedinih odlomaka i podataka u tekstu i da ih logički povezuju u jednu kompaktnu cjelinu. Ovome će koraku prethoditi usmeno objašnjenje da se sve komplicirane konstrukcije moraju pojednostaviti, a sva nebitna imena mjesta, ustanova, klubova itd. izostaviti i zamijeniti nekim općim formulacijama. Katkad će se među posljednjim pitanjima naći i ono o vlastitom mišljenju ili stavu. Pritom se često razvije rasprava koju ne treba prekidati jer ona može pripomoći pri kristaliziranju sadržaja teksta time što se u raspravi ponavljaju činjenice iz teksta, ali i novim idejama koje studenti iznose u raspravi, a koje jezično ishodište ipak imaju u tekstu.
 6. prepričaju tekst ukratko, tj. tako da navedu samo najvažnije informacije, i to logičkim slijedom, tj. tako da jedna informacija jasno proistječe iz prethodne. Ovaj je korak moguć zahvaljujući prethodnome pomoću kojeg su studenti rekonstruirali najvažnije činjenice i navode u tekstu, i onom pod brojem 2, koji je omogućio stvaranje grafičkog prikaza iznošenja strukture teksta, a koji je bitan kao podsjetnik i orijentir prilikom prepričavanja, odnosno sažimanja teksta.
 7. pošto su usvojili sadržaj teksta, upoznali se s relevantnim kulturološkim i tematski specifičnim činjenicama, zauzeli stav prema tome i, ovisno o temi i tekstu, usporedili te činjenice s pojavama u svojoj zemlji, proizvedu novi tekst na njemačkom jeziku, dakle sastav kojeg će tema obuhvatiti ili samo djelić teme novinskog članka ili sažeti diskusiju o temi ili usporediti stanje na njemačkom govornom prostoru sa stanjem u Hrvatskoj.

Prednosti obrade autentičnog teksta pomoću radnih predložaka

Ponajprije moramo naglasiti da se rad s predložkom pokazao vrlo svrsishodnim i korisnim prvenstveno među studentima prvog semestra ili pri radu s duljim tekstovima u trećem ili četvrtom semestru. Poznato je da novi naraštaji studenata jezika ili konkretno njemačkog jezika dolaze sa sve manje znanja, da su sve nespremniji za samostalan rad (što je osobito uočljivo na jezičnim vježbama), da se sve slabije snalaze u masi podataka, da su naučili biti nekritični, da ne znaju razlučiti važno od nevažnoga i da se pred prvim tekstom koji dobiju na obradu osjećaju potpuno bespomoćnima. Stoga im predložak služi kao smjernica koja im pomaže prepoznati bitno u tekstu, koja im pokazuje što treba tražiti u tekstu i kako, a pospješuje i održavanje motivacije za studij njemačkog jezika, koja u slučaju rada bez predložka na početku prvog semestra vrlo brzo pada, i to jednostavno zato što studenti *ne znaju kako*.

Također, studenti rade kvalitetnije i koncentriranije kad im se na ovaj način pomaže pri radu s tekstom koji (na početku) većini nije primjeren, tj. budući da je autentičan, nije prilagođen njihovu stupnju znanja ni njihovoj naviknutosti na didaktički prilagođene i pojednostavljene tekstove na njemačkom jeziku.

Osim toga, radni predložak neposredno suočava studente s težim ili specifičnim, ciljano odabranim gramatičkim strukturama i leksičkim komponentama i jednostavno upućuje na

korištenje raznih priručnika (rječnika, leksikona, enciklopedija). Time on omogućuje da se studenti oslobode loše navike da pri obradi i čitanju autentičnog teksta konzultiraju samo njemačko-hrvatske rječnike (što je vrlo prošireno na prvoj, a pojedinačno i drugoj godini studija) ili, u najboljem slučaju, samo jedan jednojezični njemački rječnik (*Duden: Deutsches Universalwörterbuch* ili *Wahrig: Deutsches Wörterbuch*).

Nadalje, radni predložak služi kao pomoć pri samostalnom čitanju i pripremanju publicističkih tekstova za sata konzultacija, odnosno tzv. lektire. Pomoću predložaka studenti dobivaju predodžbu o tome (posebice je to važno za studente prve godine) kako treba pristupiti tekstu za lektiru i kakva pitanja mogu očekivati od svog lektora na satu lektire, tj. satu provjeravanja razumijevanja tekstova iz novina vezanih uz teme relevantne za nastavu.

Napomenimo još da radni predložak ne mora uvijek imati istu strukturu, isti kostur. Ovisit će to o konkretnom tekstu, o činjenicama u tekstu na koje želimo da studenti obrate pozornost, o količini tih činjenica, o količini novih jezičnih činjenica, o prikladnosti teksta za sažimanje, o vrsti teksta itd.

S druge pak strane, nije loše da radni predložak zadrži uvijek otprilike sličnu strukturu koja će kod studenata stvoriti određenu sigurnost (što je važan čimbenik pri održavanju razine motivacije), ali i naviku, a time i automatiziranost čitanja i obrade svakog teksta na svakom jeziku, dakle ne samo onog koji moraju pripremiti za nastavu jezičnih vježbi.

Primjer radnog predložka za studente prve godine uz temu *Studium in Deutschland*
Vorbereitende Aufgaben zum Text **Alle reden vom Studium, wir brechen es ab**
(Weltwoche, 24. Oktober 1996)

1. Informieren Sie über die Art und Thematik des Textes
2. Gliedern Sie den Text und versehen Sie die einzelnen inhaltlichen Teile mit Untertiteln
3. Stellen Sie die Bedeutung (allgemeine und kontextbezogene) der folgenden Wörter, Wendungen und Begriffe fest:
 - von der Universität abgehen
 - es gab Zoff
 - in der Gosse liegen
 - etw. an den Nagel hängen
 - es weit bringen
 - die Flucht ergreifen
 - den Grundstein legen
 - die Flinte ins Korn werfen
 - die Matura auf dem zweiten Bildungsweg machen
 - ...ein solcher statistischer Idealtyp ist...
 - ein Abstecher...
 - Lizentiat
 - von der Hand in den Mund leben
 - eine Arbeitslosenunterstützung beziehen
 - stempeln
 - auf jdn. herabsehen
 - ...der geht ja Klinken putzen...
 - jdn. Lügen strafen
 - ...das Leben ist kein Zuckerschlecken...
 - Curriculum
 - Welche Synonyme werden verwendet für: das Studium abbrechen?
 - Finden Sie alle adjektivischen und substantivischen Zusammensetzungen im Text.

- Finden Sie im Text Begriffe, die Sie nicht dem bundesdeutschen Sprachraum zuordnen würden?
 - Welche Sprachregister werden im Text gebraucht?
4. Beantworten Sie möglichst genau folgende Fragen zum Text:
- Aus welcher Zeitung stammt der Artikel? Welche Stellen im Text lassen darauf schließen?
 - Was ist die landläufige Meinung über die Studienabbrecher?
 - Wie ist die tatsächliche Situation? Worauf fußen die Angaben darüber?
 - Was erfahren Sie aus dem Text über die Ursachen der Studienabbrüche?
 - Sind Studienabbrecher gegenüber anderen Jobanwärtern im Vorteil?
 - Nennen Sie Pros und Kontras eines Studienabbruchs. Wie stehen Sie persönlich dazu?
5. Fassen Sie den Inhalt der einzelnen Teile in Kurzform zusammen.
6. Aufsatz zum Thema **Studienabbruch – Vorteile und Nachteile**

Primjer radnog predložka za studente druge godine uz temu *Rechtsradikalismus*
Fragen zum Text: Wo rechts gilt (Die Zeit, Nr. 27, 1. Juli 1999)

- 1.
- Was wurde als Anlass zu diesem Artikel genommen?
 - Was erfahren Sie aus dem Text über
 - Feindbilder der Rechtsextremisten
 - Aufmachung der Rechtsextremen
 - rechtsextreme Parteien?
 - Worauf führt man den Rechtsradikalismus zurück?
 - Wie nennt der Autor die Bürger? Warum?
 - Was versteht der Autor unter der Bezeichnung **Live – Style – Faschos**?
 - Welche Begriffe wurden im Text für Rechtsradikalismus verwendet?
 - „kulturelle Hegemonie“ – „national befreite Zonen“ – Wie erklärt man im Text den Unterschied zwischen diesen zwei Begriffen?
 - Wo sieht man im Text die Möglichkeit, gegen den Rechtsradikalismus vorzugehen?
2.
Bestimmen Sie die Art des Textes! Finden Sie mehr über diese Textsorte!
3.
Stellen Sie die Bedeutung der folgenden Wörter, Wendungen und Begriffe fest:
- etw. zu Klump schlagen
 - Abweichler
 - Mitläufer
 - den martialischen Auftritt pflegen
 - sich rumdrucksen
 - es mit jdm. zu tun bekommen
 - Happy Hour
 - schnörkellos antworten
 - „eins vor die Fresse geben“
 - „...„aber wenn die Vernetzung greift, der Erfolg sich rumspricht und wir immer mehr Bereiche des stinknormalen Lebens auskoppeln“...“
 - den Schulterchluss vollziehen
 - aufgehen – „...an diesem Demo-Tag ist das Konzept der rechten Strategen aufgegangen.“

LITERATURA

- Mihaljević Djigunović, J. (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju stranog jezika*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Vidulić, S. (1999). *Hören, Reden, Lesen und Schreiben im Studium*. Universität Zagreb. Philosophische Fakultät. Abteilung für Germanistik. Literarisches Proseminar I.
- Bechtel, Ch. i Simson, E. (1993). *Lesen und Verstehen. Analyse von Sachtexten*. Ismaning: Max Hueber Verlag.
- Ehlers, S. (1992). *Lesen als Verstehen*. Gesamthochschule Kassel (GhK). Berlin: Langenscheidt.
- Westhoff, G. (1997). *Fertigkeit Lesen*. München: Goethe-Institut, Berlin: Langenscheidt.
- Skender, I. (1996). Neka iskustva u podučavanju poslovnoga njemačkog jezika. *Strani jezici XXV*, 219-222.
- Marčetić, T. (1994). Gestaltung der Sprachübungen im Rahmen des Germanistikstudiums in Zagreb. *Zagreber Germanistische Beiträge* 3, 141-145.

WORKSHEETS IN THE ANALYSIS OF AUTHENTIC TEXTS IN LANGUAGE COURSES WITHIN THE STUDY OF GERMAN LANGUAGE AND LITERATURE

Summary

In this article we address the usage of worksheets in the analysis of authentic texts in language courses within the study of the German language and literature. Practical experience has shown that worksheets can greatly improve the quality of authentic texts analysis as well as expand the students' motivation and knowledge to a considerable extent.

Key words: language courses, authentic text, worksheet

GEBRAUCH VON ARBEITSVORLAGEN BEI DER BEARBEITUNG DER AUTHENTISCHEN TEXTE IN DEN SPRACHÜBUNGEN IM GERMANISTIKSTUDIUM

Zusammenfassung

In diesem Artikel beschäftigen wir uns mit dem Gebrauch von Arbeitsvorlagen bei der Bearbeitung der authentischen Texte in den Sprachübungen im Rahmen des Germanistikstudiums in Zagreb.

Es hat sich nämlich in der Unterrichtspraxis herausgestellt, dass die Arbeitsvorlagen die Arbeit mit authentischen Texten vielfach fördern und die Sprachkenntnisse der Studenten wesentlich erweitern können.

Schlüsselwörter: Sprachübungen im Studium der deutschen Sprache, authentische Texte, Arbeitsblätter